Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale av.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XV. Cena lista je $6.00. Entered as second-class matter January 28, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., petek, 14. julija (July 14) 1922. Subscription $6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 163.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ŽELEZNIČARJI SO PRESTALI MORALNO PREIZKUŠNJO.

GROŽNJE NISO NANJE NAPRAVILE PRIČAKOVANEGA UČINKA.

Oglaševanje za stavkokaze se nadaljuje.

Chicago, Ill. — Stavkujoči nameščenci v železniških delavnicah so v četrtek odgovorili predsedniku Hardingu na njegovo proklamacijo glede stavke. V dolgi brzojavki, katero je podpisal B. M. Jewell in ostali odborniki prizadetih unij, izjavljajo delavci, da so železniške družbe stoinštirikrat prekršile železniški zakon in odloke vladnega železniškega delavskega odbora, toda vlada ni ganila niti s prstom, da bi bila prijela družbe zaradi teh prekrškenj. Brzojavka se dalje glasi, da je Harding slabo informiran o sporu med delavci in železniškimi kralji.

Chicago, Ill. — Železničarji so dobro prestali moralno preizkušnjo, ko so nekatere železnice zagrozile, da izgube železniški delavci pravico do penzije in starostne pravice, ako se ponižno ne vrnejo na delo. Ako se bo stavka tako nadaljevala kot dozdaj, tedaj se bodo železničarji vrnili z vsemi pridobljenimi pravicami na delo. Od železničarjev je pač odvisno, kako konča stavka.

V nekaterih mestih so se mali biznismani pridružili stavkarjem in nočejo prodajati jestvin in drugih potrebščin stavkokazem. To se je zgodilo v Slaterju, Mo., in v Korbinu, Ky. Iz tega mesta so celo odpotovali kompanijski stražniki in agentje, nastavljeni pri Louisville & Nashville železnici, ker niso mogli ničesar kupiti.

Nekatere železnice so odpravile nekaj poštnih vlakov. Takoj so podporniki železniških magnatov zagnali krik, da je to delo stavkarjev, ki se umešavajo v poštni promet. Železniški družbi Missouri Pacific in Norfolk Western sta odpravili nekaj poštnih vlakov. Prva železniška družba je to izvršila na progi, ki je poznana pod imenom "Katy Line". Osobni promet med Georgetownom in Roundrackom, Tex., na International & Great Northern železnici je ustavljen.

Mobiliziranje milice v nekaterih državah ni nič zaleglo, ker so stavkarji ostali lepo doma in mirni in se niso dali provocirati od provokaterjev. Odreditev milice v Bloomington je napravila ta učinek, da so še pisarji vstopili v protestno stavko, češ, da ne delajo kot organizirani delavci, ako so zastraženi.

Železniške družbe prav pridno oglašajo za stavkokaze, kar dokazuje, da občutijo stavko. Ali zdi se, da oglašanje ne vleče. Tako na pr. poročajo iz Superiorja, Wis., da se Great Northern železnici ni posrečilo dobiti stavkokazev.

Za blago in produkte, ki se radi hitro spridijo, je bil izdan embargo tudi v Chicagu. In če stavka ne bo kmalu končana, jo bodo prvi občutili velemesarji v Chicagu.

John Scott, tajnik železniškega departmenta v Ameriški delavski federaciji, je podal izjavo, v kateri poklada vso odgovornost za nemire pred vrata železniških družb. Scott pravi v sto slučajih so nemire povzročili v devet in devetdeset slučajih železniški agentje.

Missouri Pacific železniška družba se je potrudila, da dobi stavkokaze v St. Louisu. Njeni poizkusi so bili dozdaj brez uspeha. Kajti bilo je okoli sto stavkokazev, a ti so na prigovarjanje stavkovnih straž pustili delo. V nekem slučaju je peljal poseben stražnik osemnajst privatnih stražnikov v delavnico. Stavkovne straže so z lepo besedo razložile tem ljudem, v kakšne svrhe jih namerava izrabiti družba, in predno je četica prišla do vrat, se je šestnajst stražnikov skesalo in reklo, da za noben denar ne opravlja take službe. Najeti stražniki so povedali, da so sestradani in da so bili najeti kot stražniki in ne kot stav-

(Dalje na 3. strani.)

OBTOŽNICE PROTI RUDARJEM V ZAPADNI VIRGINIJI ZAVRŽENE.

Charleston, W. Va. — Frank Keeney, predsednik 17. distrikta organizacije rudarjev, je v sredo prejel brzojavno vest od Thomasa Westa, odvetnika obtoženih rudarjev v okraju Mingo, da je sodišče zavrglo vse obtožnice proti njemu in ostalim odbornikom ter članom rudarske unije, ki so bili obtoženi umorov, poliganja in zarote proti državi.

DEL OPERATORJEV SPREJEL ARBITRAŽO.

Lastniki rovov trdega premoga osvojili Hardingov predlog v načelu.

RUDARJI ZAHTEVAJO, DA HARDING POJASNI.

Washington, D. C. — Operatorji rorov antracitnega premoga so v sredo sprejeli Hardingov predlog, da se mezdne in druge sporne točke izroče razsodišču v rešitev, medtem se pa rudarji vrnejo na delo na temelju starih pogojev. Operatorji zahtevajo, da arbitražna ali razsodiščna komisija določi mezdo do 31. marca 1923 in da mora biti lestvica sestavljena do 10. avgusta. Dalje zahtevajo, da mora za antracitno polje veljati posebna razsodiščna komisija, kajti med operatorji s polja trdega premoga in onimi s polja mehkega premoga ni nič skupnega. Nadalje hočejo ,da arbitražna komisija naredi stalno in samo začasno mezdno lestvico.

Odbor zastopnikov rudarjev, katerega je vodil Lewis, je v sredo posetil tajnika za delo Davisa in ga naprosil, da predsednik Harding raztolmači svoj predlog. Rudarji morajo biti na jasnem glede več točk, predno se v soboto lotijo pretresanja stvari.

Rudarji morajo vedeti, dali je Harding uključil v področje razsodišča tudi onih 100,000 rudarjev, ki niso bili pred 1. aprilom člani rudarske unije in so pozneje med stavko postali člani. Za te rudarje morajo veljati vse pravice kakor za one, ki delajo na centralnem konkurenčnem polju.

Dalje morajo rudarji vedeti, dali se bo razsodiščni odbor bavil z znižanjem mezde in odpravo sistema plačevanja unijskih doneskov ali takozvanega "checkoffa". Ako misli Harding, da arbitražni odbor lahko zniža mezde, odpravi checkoff in ignorira organizacijo v onih krajih, kjer je ni bilo pred 1. aprilom, tedaj rudarji ne bodo sprejeli njegovega predloga.

Rudarji hočejo tudi znati, kdo bo sedel v arbitražni komisiji poleg rudarjev in operatorjev, ki bo imel odločilno besedo. Teh bo pet in imenuje jih predsednik, Ali bodo nepristranski možje in poznavalci razmer na polju premogarske industrije ,ali bodo političarji s predsodki napram organiziranim delavcem?

To so vprašanja, na katera bi voditelji rudarjev radi imeli Hardingovo pojasnilo.

VLAK JE DRDRAL PREK OTROKA, KO JE SPAL.

Lancaster, Pa. — Štiriletni Edwin Keppel je zaspal na železniški progi pred prihodom tovornega vlaka, ki je drdral prek njega, ne da bi ga ranil. Samo osem palcev je prostora med progo in vozovi.

GOVERNER JE POMILOSTIL 22 BIVŠIH VOJAKOV.

Madison, Wis. (D. F. S.) — Governer J. J. Blaine je pomilostil dva in dvajset bivših vojakov, ker se je dognalo, da so izvršili zločine, ker so bili brez dela. Pomilostil bo še druge bivše vojake, ki dokažejo, da niso po lastni krivdi zabredli v hudodelstvo.

VREME.

Chicago in okolica: V soboto jasno. Vzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah: najvišja 74, najnižja 64. Solnce izide ob 5:26, zaide ob 8:25.

21 LOKALNIH VLAKOV ODPRAVLJENIH NA ENI ŽELEZNICI.

Ampak vzroki so drugi, kaj jih je povedal njen advokat pred nekaj dnevi.

ŽELEZNIŠKA DRUŽBA SE IZGOVARJA NA PRIMANJKOVANJE PREMOGA.

New York, N. Y. — Erijska železniška družba je odpravila eden in dvajset lokalnih vlakov na svojih progah, ki se stekajo v New York. Ravnateljstvo je izjavilo, da je temu krivo, da mogoče nastane pomanjkanje premoga. Ta izjava se zdi, da je navaden dovtip, ker v delavnicah železniške družbe že ne delajo od prvega julija. Ampak tri dni preje je njen advokat navedel drug vzrok. Šel je na sodišče v Jersey City in prisegel, ako mestna uprava ne dovoli iz sanitarnih vzrokov, da stavkokazi, ki popravljajo lokomotive, spe in prebivajo tam, kjer so nastanjeni, bo železniška družba omejila promet.

Voditelji stavke železniških delavcev pa izjavljajo: "Omejitev železniškega prometa je prvi dokaz, da je stavka učinkovita."

Stavka na vzhodnih železnicah se vrši zelo mirno, ako se vpošteva veliko število stavkarjev in prizadetih železnic. Zdi se, da so šle navihane osebe zdaj na delo, ki razumejo, koliko so vredni nemiri za železniške družbe, posebno v tem slučaju, ako znajo uredniki dnevnikov nad vestmi napraviti učinkovite napise. Na ta način se lahko napravi v javnosti vtis, da stavkarji postajajo hudobni.

To se vrši po načinu, ki je bil v navadi v starih dobrih časih. V listih morajo iziti vesti, ki prikazujejo javnosti, da se železniške družbe boje strašnega nasilja od strani stavkarjev in da "prosijo" pohlevno oblasti za odpomoč. In tako pride pomoč, kot se je to že zgodilo, da zdaj patruljirajo uniformirani stražniki pred delavnicami erijske železnice v Hornellu, N. Y., in Lackawanna železnice v Hobokenu, N. J., ki so oboroženi s puškami, katere so nalašč izdelane za take prilike.

Ali železniške družbe se imajo zahvaliti vojni, da so se naučile še drugih potez. Pomislite, odkrili so letake, na katerih je napisano ali tiskano vrhu njih, da jih je izdala "komunistična stranka v Ameriki". To vleče pri tepcih in gumpcih, da mislijo, da "rdečkarji" in "radikalci" ščuvajo stavkarje k nasilnostim. Tako se dela za razburjenje javnosti. Gospodje to stvar dobro razumejo. Kaj je njim eno obrekovanje ali laž več ali manj, samo da ne trpe profiti? Nič!

Na pametne ljudi ne napravijo že zdavnej take vesti najmanjšega vtisa, ker vedo kako nastajajo in v čigavem interesu se priobčujejo.

PRIJATELJI SO SE SKREGALI IN IZDALI RESNICO.

Washington, D. C. — (Feder. Press.)—Trgovska zbornica Združenih držav pobija poročilo senatskega finančnega odseka, ki se glasi, da so se mezde navadnih delavcev med vojno zvišale "za 200 do 300 odstotkov in še več v nekaterih slučajih". Poročilo je bilo objavljeno v zvezi s podpiranjem predloge za vojaški bonus. Trgovska zbornica odgovarja, da mezde, ki so se podvojile in potrojile med vojno, so bile "izredni slučaji" kot na primer v vladnih ladjedelnicah, dočim so mezde drugih delavcev narastle največ za 75 odstotkov.

5 UBITIH IN 40 RANJENIH PRI ŽELEZNIŠKIH NEZGODAH.

Kansas City, Mo. — Brzovlak na missourski pacifični železnici na potu iz St. Louisa v Kalifornijo je zavozil v tovorni vlak. Udarila je lokomotiva ob lokomotivo. Učinek je bil strašen. Pet oseb je mrtvih in štirideset je ranjenih. Nesreča se je zgodila ponoči.

KROJAČI POKLONILI RUDARJEM STOTISOČ DOLARJEV PODPORE.

New York, N. Y. — (Federated Press.) — Newyorške krajevne unije krojaške organizacije International Ladies' Garment Workers' Union so podprle stavkujoče rudarje s svoto $100,000. Polovica te vsote se izplača takoj iz centrudarje s svoto $100,000. Polovica pa prispevajo krajevne unije. Sklep o podpori je bil sprejet na seji eksekutive, ki je prejela apel od Lewisa, da je organizacija rudarjev v finančnih stiskah. — Ta krojaška unija je prispevala $60,000 jeklarskim delavcem za časa njihove stavke leta 1919. Danes podpira še posebej rudarje v Zapadni Virginiji in razne pomožne organizacije v Rusiji.

ŽELEZNIŠKI RAVNATELJI NE MARAJO MIRU.

HOOPER UPA KLJUB TEMU, DA PRIDE KMALU DO POGAJANJ.

Železniška oprema gre vedno bolj v nič.

Chicago, Ill. — Zgodilo se je to, kar je bilo pričakovati. Železniški ravnatelji trmoglavo jahajo svojega konjička in so odklonili priti na konferenco, da se pogajajo z zastopniki železničarjev o spornih točkah.

Ben W. Hooper, predsednik železniškega delavskega odbora, je naznanil, da je izdelal že nov načrt za spravo. Tudi Hooper je mnenja, da odgovor železniških ravnateljev ni všeč javnosti.

Najbolj smešno v izjavi železniških ravnateljev je to, da se železniški ravnatelji sklicujejo, da se železničarji odklonili odlok železniškega delavskega odbora in da so zaradi tega zastavkali, med tem ko popolnoma prezirajo druge fakte, ki so naklonjeni stavkujočim železniškim delavcem.

Železniški ravnatelji popolnoma molče o dejstvu, da so železniške družbe same kršile transportni zakon v trenotku, ko so pričele oddajati popravljalna dela v zakup. Ravno tako se niso pokorile železniške družbe sklepu železniškega delavskega odbora, s katerim je konstatiral, da so železniške družbe kršile transportni zakon, in odredil, da se dela ne oddajajo v zakup. Dalje daje transportni zakon pravico železniškim delavcem, da zastavkajo, ako niso zadovoljni z odlokom železniškega delavskega odbora. Transportni zakon je na strani železniških lastnikov. Ako železniški ravnatelji kažejo na železniške delavce, da so kršili transportni zakon, posnemajo onega tatu, ki je tekel po ulici in kričal: "Držite, primite tatu!" Izjavo, kakršno so odposlali zastopniki železniških družb Hooperju, predsedniku železniškega delavskega odbora, čita javnost dandanes zelo pozorno in se ne da nafarbati z njo.

Medtem, ko so zastopniki železniških družb ošabno odklonili skupno konferenco z zastopniki železniških delavcev, prihajajo poročila iz raznih krajev Združenih držav, da železniški obrat čimdalje bolj šepa in da mogoče tako zašepa, da popolnoma zastane. Kaj to pomeni, lahko vsakdo ugane. Primanjkoval ne bo le premog, ampak po velikih mestih bo pričel primanjkovati živež. Že zdaj nekatere železnice odklanjajo blago, ki se rado spridi. Sem spada tudi razna zelenjava in velika mesta bodo najprvo občutila pomanjkanje zelenjave, ker tista zelenjava šteje pray malo, ki se pridela v obližju velikih mest.

Kako učinkovita je stavka železniških delavcev govori vest iz Washingtona, da je poštni department pripravljen prevažati pošto s tovornimi avtomobili in letali, ko odpove železniški obrat.

V primeri z ogromno stavko, je prav malo nemirov. Zavedati se moramo, da je zastavkalo okoli štiri sto tisoč železniških delavcev križem Združenih držav, da pojmimo velikost stavke. Kjer zastavka tako velika masa, gotovo semintje pride do majhnih prask, ker agentje provokaterji so vedno na delu v interesu železniških magnatov. Voditelji stavke priporočajo vsepovsod delavcem, naj ostanejo mirni in naj se ne dajo speljati od najetih agentov na led, ki ščuvajo k nasiljem ali na drug način skušajo vprizoriti nemire. Moč železniških stavkarjev je ravno v njih mirnem obnašanju.

NEMČIJA NAZNANJA, DA NE MORE VEČ PLAČEVATI.

Njene finančne sile so izčrpane, zato prosi 30 mesecev odloga in posojila.

FRANCIJA SE PROTIVI MORATORIJU.

Pariz, 13. jul. — Nemčija je formalno naznanila zaveznikom, da je njena blagajna prazna in da ne more več plačevati vojne odškodnine pod nobenim pogojem. Vse obveznosti, bodisi na podlagi versalske pogodbe in poznejših zaključkov, so zanjo neizvedljive. Iz tega razloga prosi Nemčija, da ji zavezniki dajo moratorij za dve leti in pol in pomagajo dobiti posojilo, da se čimprej postavi na finančne in gospodarske noge.

V noti, ki je naslovljena na reparacijsko komisijo, pojasnuje nemška vlada, da je deprecijacija marke kriva finančne krize. V maju leta 1921, ko je Nemčija sprejela pogoje plačevanja, je bila marka vredna 60 za dolar, medtem ko je danes 500 mark za dolar. Za vsoto 720 miljonov zlatih mark, ki mora biti letos plačana, je treba 20 miljard papirnatih mark po sedanji valuti. V takih razmerah mora Nemčija izčrpati vse svoje finančno, gospodarsko in socialno življenje, ako hoče zadostiti obveznostim, ki jih je naložila entenda.

Nemčija prosi, da se suspendirajo njena plačila ne samo za letos, prihodnje leto in za 1924, marveč tudi ta denar potrebuje za plačanje žita, ki ga je naročila iz Amerike.

Nemška nota ne pove nič kako bo s plačili po letu 1924, ko poteče moratorij, prosi pa, da zavezniki takoj vplivajo na Morganov odbor bankirjev za posojilo, s katerim Nemčija utrdi svoje valute in se reši katastrofe.

Reparacijska komisija je vzela noto v pretres. Kakor se je danes izvedelo, ni komisija še naredila nobenega zaključka glede moratorija, pač pa so Angleži in Italijani rekli, da je moratorij potreben. Danes ima komisija odločiti, dali Nemčija plača 32 miljonov mark dne 15. julija ali ne; kar se tiče suspenzije plačil za prihodnje dve leti in pol, bo pa komisija čakala na povratek garancijskega odbora, ki je obiskal Nemčijo in se vrne še te dni.

Francija je proti moratoriju, to je jasno. Z njo drži tudi Belgija, ki ima prednost na letošnja plačila Nemčije in na vsote vsega prihodnjega leta. Moratorij torej pomeni hud udarec za Belgijo. Ameriški zastopnik v reparacijski komisiji nima glasu. Na ta način ni v reparacijski komisiji večine za moratorij in stvar je zelo kočljiva. Francozi pravijo, da Poincarejeva vlada ne more dovoliti moratorija brez parlamenta, ki je zdaj na počitnicah; ako pa skliče parlament in priporoči moratorij, bo zbornica zavrgla priporočilo in strmoglavila vlado.

Berlin, 13. jul. — Debate v parlamentu glede predlaganih zakonov za potlačenje monarhistov se nadaljujejo z veliko furijo. Politična kriza se je pričela nekoliko čistiti. Voditelji neodvisnih socialistov so menda pristali na vstop v vlado, ako se vlada sestavi iz socialistične koalicije. To je povzročilo velik dirindaj v strankah desnice. Monarhisti vpijejo, socialistična vlada pomeni "nesrečo, ker bo boljševizirala Nemčijo".

TATOVI SO OBISKALI BOGATINOVO KLET.

Winetka, Ill. — Nemani uzmoviči so obiskali klet George W. Blossoma, bogatega tovarnarja, in odnesli žganja in vina v vrednosti dva tisoč dolarjev.

AMERIKA JE PRENEHALA Z IZDELOVANJEM STRUPENIH PLINOV, IZVZEMŠI . . .

Washington, D. C. — Vojni department je odredil, da preneha izdelovanjem strupenih plinov za ameriško armado na temelju pogodbe, ki je bila sprejeta na "razorožitveni" konferenci. Odredba se glasi, da izdelovanje strupenih plinov, s katerimi se polnijo granate, mora prenehati — izvzemši omejene količine za obrambne svrhe in izvzemši nekaj malega za nadaljevanje eksperimentov!

HAAŠKA KONFERENCA JE NA ROBU RAZBITJA.

"Dva svetova, kapitalistični in komunistični, se ne bosta sedinila," je rekel Litvinov.

ZAPLENJENA LASTNINA JE NEPREMAKLJIVA SKALA.

Haag, Holandija, 13. jul. — Mednarodna ekonomska konferenca se najbrž razide še danes. Konferenca se razbije ob nepremakljivi skali vprašanja nacionalizirane lastnine inozemskih kapitalistov, katerega ni mogoče rešiti.

"Temeljni principi kapitalizma in komunizma so udarili skupaj in tukaj ni srednje poti, ni kompromisa," je dramatično izjavil Maksim Litvinov, vodja ruske delegacije, na včerajšnji viharni seji podkomisije za lastnino. Ravno tako je bila viharna seja podkomisije za dolgove, ki se je vršila istočasno. Obe seji sta bili zaključeni v največji konfusiji. Danes se vrši še ena seja, ki je morda zadnja. Delegatje obeh strank zaključijo, da se ne izplača nadaljevanje konference in stvar bo končana kakor je bila v Genovi. Male je upanja, da se stvar v zadnjem momentu kako zasuče. Gladkojezičnih diplomatov kot je Lloyd George, ki znajo prijeti bika za rogove in pomiriti duhove, ni tukaj. Anglija ima v Haagu reakcijonarne finančnike in biznismane in taki so tudi delegati vseh ostalih ententnih in nevtralnih držav. Vsi neruski delegatje so složni v zahtevi, da mora Rusija najprvo priznati vpostavljenje nacionalizirane lastnine inozemskih kapitalistov ali pa odškodnino, kjer je vpostavljenje nemogoče, predno je mogoče govoriti o posojilu za Rusijo.

Ob tej točki se razbijejo pogajanja. Rusi nočejo priznati vpostavljenja, ne odškodnine dokler ne vedo za koliko bodo odškodeni radi intervencije. Odškodnina za odškodnino. Rusi vztrajajo, da ima Rusija pravico razpolagati s industrijami na svojih tleh po volji, pripravljena pa je dati bivšim lastnikom tujih držav koncesije ,ako bodo te koncesije koristile Rusiji.

Na kratko povedano: Rusija se tepe za svoje koristi, vsa ostala Evropa pa za koristi svojih privatnih kapitalistov.

Litvinov je rekel na seji podkomisije za lastnino, da je konferenca izčrpala vse svoje koristnosti in Rusija ne pričakuje več ničesar od nje. Po seji je dejal Litvinov v intervjuvu, da zavezniki samo zato še zborujejo, da najdejo kaprice, s katerimi opravičijo razbitje konference in obdolže Ruse, da so oni krivi neuspeha.

Na seji podkomisije za dolgove so Rusi zahtevali natančno poročilo o dolgovih, ki jih ima Rusija plačati. Zavezniki so odgovorili, da vsoto predvojnih ruskih dolgov določi mešana komisija pozneje.

"Dva svetova sta, kapitalističen in komunističen," je rekel Litvinov. "Eden svet bo imenoval komunističnega, drugi pa kapitalističnega sodnika. Takšno sodišče pa potrebuje angeljev, ako hoče soditi pravično, ker pa še nisem srečal nobenega angelja, dvomim, da se bodo dobili. Zato zahtevamo, da ta konferenca odloči, koliko smo pravzaprav dolžni kapitalističnemu svetu. Sovjetska vlada bo plačala, kadar enkrat reče, da plača; vedeti pa mora, koliko ima plačati. Mnoge takozvane spošto-

(Dalje na 3. strani.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto. $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepanju n. pr. (Junija 30-22) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

NE POMETAJMO PRED PRAGOM SOSEDOV.

Jasno je kot beli dan, če farmar ne bo sejal pšenice, da ne bo kruha. Ali ravno tako razumljivo je, ako bi nihče pšenice ne požel in omlatil, da tudi ne bo kruha, ker bo pšenica segnila na polju. Delavci, ki sejejo, žanjejo in mlatijo pšenico, opravljajo izredno važno delo za človeško družbo. Kako važno je to delo in kaj sledi, ako se to delo ne izvrši, nam pove glad, ki se prav gotovo nastani v deželi, v kateri niso izvršili potrebnega dela na polju.

Te dni so poročali listi, da so našli tri poljske delavce, dva med njimi sta bila brata, ubite ob železniški progi. Oblasti izjavljajo, da ne vedo, ali se je zgodila nesreča ali so bili pahnjeni s tovornega vlaka, na katerem so se vozili, da dospo v žitni pas in pomagajo pri žetvi. Neka druga vest nam pripoveduje, da sta fanta na potu v žitni pas v starosti 17 in 18 let zaspala zaradi utrujenosti ob železniški progi. Pridrdral je vlak in je enega na glavi smrtno ranil.

Taki dogodki govore, da se tisti podaja v življenjsko nevarnost, ki odhaja na izredno važno delo za človeško družbo. Ako današnji gospodarski sistem ustvarja take dogodke, tedaj se ne more reči, da smo dosegli popolnost. Pameten človek bo rekel, da je treba take razmere spremeniti. Kajti če se ubijajo delavci, ko so na potu, da izvrše izredno važno delo za človeštvo, so razmere nezdrave.

Za to pa ne glejmo k našim sosedom v Mehiko, Rusijo, Kitaj in drugam, kako je tam, ampak uredimo si svojo hišo, da bo prav. Ako drugje delajo napake, nam še ne daje to pravice, da jih delamo sami doma. Izderi najprvo bruno iz svojega lastnega očesa, predno vidiš pezdir v očesu svojega bližnjega, je še danes precej na mestu.

KRIČEČA KRIVICA.

Otroci bogatih starišev se igrajo po končanem šolsku poduku. Na tisoče revnih proletarskih otrok po končanem šolskem poduku odhaja na delo, da pomaga prehraniti družino. Nihče ni nevoščljiv otrokom bogatinov, da se igrajo in zabavajo po končanem šolskem poduku, ali kar se privošči otrokom bogatih starišev, je upravičena zahteva za proletarske otroke.

V državah, ki nimajo strogih postav za varstvo otrok, pa morajo proletarski otroci že po desetem ali dvanajstem letu zapustiti šolo, ne glede na to, če so dovršili elementarni poduk, in morajo v tovarne.

Kajne, že to je velika krivica. Otrok siromašnih starišev je ogoljufan celo za brezskrbno veselje otroških let.

Gode se pa še večje krivice, kar govori dogodek, ki se je odigral v Patersonu in o katerem so poročali listi.

12-letni deček je delal po končanem šolskem poduku. Ko so drugi otroci odhajali na igrišče po končanem popoldanskem poduku, je deček odšel na delo. Tu je delal, dokler ni smrtno ponesrečil. Mati je vdova in vložila je odškodninsko tožbo na sodišču, kajti deček je pomagal prehraniti mlajše sestre in bratce. Zaslužil je včasi do pet in dvajset dolarjev na teden, kar že nekaj zaleže v proletarski družini, v kateri se vsak cent ob tej neznosni draginji obrne desetkrat preden se izda. Porotniki so njegovi materi priznali sedem tisoč dolarjev odškodnine. Najvišje sodišče je pa prerezalo to odškodnino na dvoje in priznalo je samo štiri tisoč pet sto dolarjev.

Štiri tisoč pet sto dolarjev za proletarskega otroka! Ali bi bilo priznanih tudi samo $4,500 za miljonarjevega sina?

PODALJŠANI DELAVNIK.

V vojnem času je bil skoraj v vseh industrijah uveden osemurni delavnik in delavci so lahko vsega dosti producirali za ves zavezniški svet. Komaj je bila vojna končana, so pričeli podjetniki stokati, da delavci premalo producirajo in pričeli so podaljševati delovni čas na devet, deset in tudi več ur. To so storili, ker se je produkcija znižala in je bilo zaradi znižane produkcije odpuščeno večje število delavcev. Ob nekem času je bila depresija tako velika v industriji, da je bilo pet miljonov delavcev brez dela.

Delavci, zapomnite si, da vsaka ura podaljšanega dela nad osemurnim delavnikom spodjeda vaše zdravje, vam krati čas za izobrazbo in oddih. Osemurni delavnik je največja pridobitev delavstva. Za to ne odnehajte od osemurnega delavnika. Glavna zahteva naj bo povsod osemurni delavnik. Ta zahteva je najvažneja za delavce.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Poland, Pa. — Ni dolgo, ko sem poročal o tem premogorovu, kako je na celi stvari. Prisiljen sem še nekoliko opisati, ker nekateri rojaki še niso dobro razumeli. V Prosveti št. 154 sem čital, da smo vsenaokoli organizirani, samo na Polandu in Point Marionu, da še delajo; deloma, da so tudi Slovenci med onimi, ki opravljajo ničevo delo. Vprašal bi dopisnika, kako smo delali in s kakim veseljem smo opravljali delo. In koliko Slovencev je živelo na Polandu, edino dva: jaz in moj prijatelj, ki je bil pri meni na stanovanju. Mogoče bi kdo mislil, da smo priskebali sem in tu živeli tu z drugimi vred. Na Polandu sem ostal toliko časa, ker sem mislil, da bom pregovoril ljudi, da bi ostali vsi doma. Precej se nisem šel organizirat, ker nisem mogel dobiti nikjer primernega stanovanja, čeravno sem ga iskal petdesetkrat.

Nabavil sem si prešiče, par sto kokoši in obdelal tri ne baš velike vrtove, ki jih ne bi dal za $100. In zakaj vse to? Ker sem mislil, da bodo gotovo ljudje zapustili delo ter se organizirali in da bomo mirno živeli. Tega pa nisem mogel pričakati in odločili smo se trije ter sami šli organizirat k uniji U. M. W. of A. Za to je zvedel superintendent in takoj sklenil nas vreči iz stanovanja, s čemur smo bili tudi vsi trije zadovoljni. Moja prijatelja so takoj odpeljali na železniško postajo, mene pa drugi dan na mesto, ki sem si ga sam odločil.

Dopisnik tudi pravi, da obratujejo v Point Marionu, kar pa ni resnica. Point Marion je malo mestece, kjer živijo večinoma domačini in nekaj Belgijcev. Je nekaj trgovcev, ki imajo različne prodajalne in tudi par salunov je bilo pred časom. To mestece je večinoma delavsko, ki nima opraviti s družbami ne s premogorovniki. Ko bi dopisnik pisal, da obratuje nekaj rovov v okolici Point Mariona, bi bilo pravilno.

Drugikrat naj se prepriča o celi stvari, potem šele poroča v javnost. Pripravljen sem vedno odgovarjati vsakemu dopisniku, ki se kaj drzne pisati, da delajo polandski Slovenci. Dne 2. julija so zapustili vsi premogorov in se šli organizirat v Polandu, izjemo dela samo par Italijanov.

Članom SNPJ, društva št. 101, h kateremu spadam tudi jaz, svetujem, da ne bi kričali o kakem članu, da je treba z njim iz društva. To ni dovolj, morate vedeti, zakaj naj bo izključen in mu tudi povedati vzrok, potem ga šele lahko odstranite od društva. Brat Kastelic, tajnik društva, dobro zna, da se ne sme zavreči člana brez posebnih vzrokov.

Pozdrav vsem zavednim delavcem. — **A. Rodica.**

Virden, Ill. — Dolgčas mi je bilo, ker nisem dobil par dni v roke Prosvete, da bi jo čital in si preganjal čas. Prosveto res smatram za najboljši list nas, delavcev, ker piše izključno v korist delavstva. Če bi jo vsi upoštevali in se ravnali po njenih navodilih, nikdo ne bi bil zapeljan na kako stavkokaško delo. Prosveta vedno poroča, kje je stavka in kak je položaj v dotičnem stavkovnem okrožju, zato rojaki, naročajte se na dnevnik Prosveto. Kakor solnce daje življenje rastlinam, tako nam Prosveta daje pogum, da vztrajamo do izpolnjenja naših zahtev, kar mislimo, da se bo tudi zgodilo.

Rojaki v naši naselbini se prav dobro razumemo. V debatah se včasih sicer malo razburijo duhovi, pa je kmalu zopet vse dobro in zastopimo se med seboj. — Poročila se je rojakinja Milka po civilni poroki, kar je čisto pravilno. Šla je v West Frankfort. Želim jima obila sreče v zakonskem stanu.

V številki 153 Prosvete sem čital, da je naš lokal sklenil na seji, da rojaki, ki so šli za delom, morajo plačati asesment prej kot bo stavka končana. To bi bilo pravilno za tiste, ki delajo, kaj pa z onimi, ki so šli in ne delajo? Kaj bodo pa brezposelni storili, če ne morejo plačati. Ali bomo tudi nje izključili iz unije? Organizacija še nikomur ni prepovedala, da ne sme med stavko iti delat v tovarno, pa tudi naša jednota ne, torej je po mojem mnenju to veljavno samo za tiste, ki opravljajo delo tam, kjer je stavka, ne za tiste, ki so mam odstotni iz Johnston Cityja.

Dopisnik ima gotovo denar, zato pa lahko piše: kaj pa tisti, ki so suhi? Morajo si pomagati, da se prežive, živ nobeden ne bo šel v grob. Treba jim je plačevati društvo, hrano in stanovanje, pa če ne zaslužijo in nimajo, kjer naj vse to dobe, ako nimajo dovolj poznanih ljudi, ki bi lahko zanje založili? Po mojem mišljenju so torej nekateri prisiljeni, da morajo iti delat v tovarne, kar pa ni nikak prestopek.

V številki 151 Prosvete sem tudi bral dopis iz Johnston Cityja, s katerim se sicer malo strinjam, dovolj pa tudi ne. Znana mi je naselbina in po končani stavki tudi mislim tam delat. Tam društvo res dobro napreduje, ker imajo tudi dovolj članov. Dopisnik omenja, da imajo tudi druge organizacije, samo socialističnega kluba nimajo. Kar se tiče socialističnega kluba, pa pravzaprav on ne more tako pisati. Bil je že pri njem ne v Johnston Cityju, temveč v Auburnu, kjer pa je bil zato, da se je klub razdrl. Ni to delo naprednjaka, da je enkrat zelo navdušen za kako stvar, drugič pa je zato, da se podere, kar je že zgrajeno.

Tudi o tem piše, kako so govorili nazadnjaški voditelji na pokopališču na dan kinčanja grobov čez inozemce. Kaj pa je potem, če nek nazadnjaški voditelj govori. Če bi bil Bog uslišal prislovičnega osla, bi že več sto let ne bilo trave, ker osel je želel, raste trava dokler on živi, kaj bo po njegovi, se pa ne briga. Ravno tako je s tistim govornikom, čigar želje tudi ne bodo uslišane.

Pred desetimi meseci je napisal, da je moral paziti, ko je hodil po cestah Johnston Cityja, da ni stopil komu na noge. Ni jih bilo toliko, ne. Prav lahko je hodil po cestah, čeprav bi bil malo v kozarec pogledal in v nikogar bi se ne zadel. Če bi vsi zapustili Johnston City, je res, da bi kompanija dobila sem najeteže. To pa se ne bo nikdar zgodilo, ker nekateri imajo še precej pod palcem, in o teh mislim, da ne bodo šli drugam, vsaj vsi ne. Niso vsi revni, pa tudi vsi denarja ne bodo nikdar imeli, zato pa morajo iti drugam v tovarne, da se preživijo in kaj zaslužijo med stavko. Tisti, ki imate denar, pa ste lahko doma, saj doli imate ravno tako stavko kot pri nas na Virdenu. Drugače bi bilo, če bi rojak ponudil pomoč onim, ki so odšli v tovarne, tedaj bi se še splačalo ostati, saj preživeti bi se bilo lahko in jaz sem mnenja, da potrebni kaj naredi odhajajo drugam iskat dela.

Na papirju je vsakdo lahko napreden, celo oni Francelj iz Pitcairna, ki pravi, da se jim ne splača ustanoviti lokala, ker jih je samo trideset. On je tudi naprednega mišljenja za sebe, deska na njegovih očeh pa je ravno tri čevlje debela, da dopisnik nikamor ne vidi.

Dne 4. julija smo se tu na Virdenu dobro zabavali. Dasiravno je človek suh, se še dobi kaka dušica, da mu posodi v teh hudih časih. Onega dne je bilo pri nas, da bi človek mislil, da ni stavke in so zopet nastopili dobri časi. Godba je igrala celi dan, to je godba iz citer in goslí. Bilo je poln park ljudi po deveti uri, da bi človek rekel, da je v Virdenu res zabavno življenje. Tudi socialističen klub imamo, pa bolj slabo napreduje, ker ni dosti članov. Tudi slabi časi ovirajo napredek, vendar se nadejam, da se bo s časom klub oživel.

Če bomo rudarji ostali vsaj tako solidarni kot smo sedaj do konca, bomo gotovo dosegli zmago. Boljše je sedaj potrpeti in živeti v pomanjkanju nekaj časa, kakor pa iti na delo, da bomo potem navezani na žalostno sužnjstvo. Izkoriščali nas bodo do kosti, ako se jim podamo.

Rad bi videl še dopis iz Moon Runa, da bi vedel, kako se počutijo tam med stavko. Bil sem še v starem kraju, ko sem še slišal, kako so napredni kansaški rudarji; da je tam trdnjava rudarske organizacije. Še sem mislil, da je tako trden Kansas, ko je bil Howat poslan v ječo in so kansaški rudarji dobivali podporo od illinoiških bratov, potem pa, ko smo šli mi na stavko, se je pokazalo, da so mnogi med njimi nezavedni. Šli so delat, samo da bi nagajali drugim, ki so prej stavkokazili in to iz maščevanja. Radi par oseb oni puščajo močno organizacijo in principe. Ali lahko smatramo take ljudi za zavedne? Ne mislite, rojaki, da se boste s tem kaj maščevali nad voditelji. Njim bo šlo dobro kot doslej, krivico pa boste storili svojim bratom, ki so vam enaki in ravnotaki trpini; sebi boste s tem še največ škodovali.

Ko boste po treh mesecih spravili rove malo v red, da bodo sposobni za popoln obrat, tedaj pa vam bodo kompanije rekle: Sedaj pojdite kamor vas je volja in odkoder ste prišli. Tedaj boste šele sprevideli, kaj ste storili. Še ne zameril bi toliko takim, ki so suhi, da nimajo prav nikakega denarja za preživljanje, toda kansaški najeteži imajo denar, a vseeno delajo in daljšajo stavko. Rojaki, nehajte delat dokler je čas, ne večajte profita podjetnikom, ki je itak prevelik. Smejejo se vam, da ne vidite, njihovih zvijač. Če do stavke niste obogateli, tedaj tudi sedaj med stavko ne boste. Samo enkrat živite na tem svetu, zato bodite vsaj skozi to kratko življenje ljudje. Ne pustite, da bi vas kdo nazival z drugim imenom, poleg tega pa, da bi ono grdo ime prešlo še na vaše otroke. Žalostni bodo, ko se bodo spominjali vas, ki sedaj delate, da bi jim naprtili še hujši jarem kakor ga nosite sedaj sami. — Pozdrav vsem stavkarjem. — **Joe Shum.**

West Newton, Pa. — Kar se tiče stavke, moram omeniti, da poteka pri nas tako mirno, kot je bilo v nebesih, ko je bog po svojem generalu tako slavno premagal uporne angelje in jih pahnil v tisti strašanski pekel, ki ga tudi nam obetajo dušni pastirji, če ne bomo verjeli, da je pod vsako kuto sveta oseba in si domišljali kako skazo. Tudi današnji bog, finančni mogotec ima svojega generala in njegove pomočnike na višjih in nižjih sodiščih, ki bi radi slavno premagali pravični upor premogarjev in jih posali v pekel pod nesramno nizko plačo ob tej visoki draginji. Imamo pa tudi druge, ki pomagajo baronom v tej naši borbi, in celo Slovenci so vmes, sinovi naroda, ki se šteje za bolj izobraženega.

Tu v bližini Lowberja je rojak, ki hodi okrog in nabira najeteže za Westmoreland Coal kompanijo. Na vprašanje, če res dela, on pravi, da že pet let ni delal in tudi sedaj ne bo. Seveda mu ni treba delati v rovih, plačo pa prejema boljšo kot najboljši premogar v normalnih časih. Rojaki, ko bo prišel k vam v naselbino sedaj ali pa po končani stavki, zapomnite si, kaj je on počenjal med stavko. Poznajte ga kot takega, da je bil med našo stavko na delu, da je nabiral stavkokaze. Spozna se ga prav hitro po njegovem neumnem obnašanju in po veliki brazgotini od noža zadaj na vratu, ki mu jo je zadal rojak na Fitz Henryju.

Rojak iz Pittsburgha mi je pripovedoval, da hodijo mladi in močni premogarji iskat delo v tovarne in da raditega delovodje odslavljajo stare že izšete delavce. Na razpolago imajo dovolj mladih delavcev, prejšnjih premogarjev. Tudi taka dela niso častna. Kaj bi si mislili vi o delavcu, ki je izgubil delo radi vas in bi šel v rov raditega stavkokazit. Imenovali bi ga z vsemi pridevki samo ne s človekom. Kriv pa ne bi bil nihče drugi kakor vi sami. Vem, da je res težko za nekatere, ki so že po leto ali še več dni brez dela, njihovi mali pa pri vsem tem kličejo in prosijo kruha. Mati s še bolj izstradanim želodcem se obrne stran, da ne sliši prošenj svojih otrok in otroci ne vidijo solze na njenem velem licu, ker jim ga ne more dati, dasi ga je v izobilju na svetu. Velika je ljubezen starišev do svojih otrok ali še večje je sovraštvo do onih, ki kradejo košček kruha malim iz ust.

Premogarji, ki še delate in jemljete kruh sirotam, vrzite proč orodje in pridružite se nam. Še je čas, da se obvarujete sramote, ki vas bo dosegla, četudi se skrijete v najbolj teman kotiček. Prej ali slej boste prišli na dan in takrat bo gorje vam. Vi, drugi sobojevniki, pa vzdržite še nekaj časa tako solidarno kot sedaj in zmaga bo gotova.

Ameriško ljudstvo je zapeljano po kapitalističnem časopisju, zato se ne zaveda nevarnosti, ki mu preti. Ako stavka traja še par mesecev, se bo pričela bližati zima, premoga bo zmanjkalo in ljudstvo bo zmrzovalo. Kdo bo kriv? Po sodbi nezavednih glav seveda premogar, ki hoče kopati premoga, v resnici pa je kriv današnji sistem, v katerem se žene podjetništvo le za dobičkom, ljudstvo pa naj strada, zmrzuje in hira.

Pozdrav vsem stavkarjem. Vztrajajmo do zmage! — **A.**

LISTNICA UREDNIŠTVA.

West Newton, Pa. — William H. Tafta je imenoval vrhovnim sodnikom lansko leto predsednik Harding

Meteoriti.

Zopet sta bila ubita dva stavkujoča rudarja v Pennsylvaniji in 12-letni deček, sin stavkujočega železniškega delavca, je bil ustreljen v Clintonu, Ill. V Zapadni Virginiji so miličarji stlačili okrog sto stavkarjev v star, polomljen železniški vagon, katerega so potem pognali po tiru, da je skočil s tračnic in se trikrat prekotalil po bregu pod tirom.

Gledam, gledam in obračam kapitalistične liste na vse strani, da bi našel ogorčeno obsojanje teh divjaških činov, toda zastonj gledam in obračam. Prvo, kar mi pade pred oči, so prokletstva, ki še vedno dežujejo na Herrin.

• • •

Vest, ki morda pride še te dni: Bankrotirana Nemčija je bila danes prodana na javni dražbi. Kupil jo je Morgan. Vrednost marke je potem takoj poskočila za tisoč pik.

• • •

Papež je prepovedal čitanje knjig slavnega francoskega pisatelja Anatola Franca. Včasih je papežev "index" pomenil veliko kazen in smrtno nevarnost za avtorja. Danes? Danes pomeni dobro reklamo za "prepovedane" knjige, pisatelj se pa lahko pokiha na "index".

(Debeljak in Župančič sta oskrbela nekaj slovenskih prevodov Francovih del. Rojaki, naročite si jih!)

• • •

Naš slavnozabiti Gompers je izključil unijo stenografov in knjigovodjev iz Ameriške delavske federacije radi tega, ker unija priznava razredni boj in pravi kapitalistom kapitalisti v svojih resolucijah. Tak je naš ameriški Gompers.

Angleški Gompers, ki se piše F. W. Jowett, kateremu pa naš naš Gompers ne doseže niti do členka, je pred kratkim rekel na zboru organiziranega delavstva v Angliji: "Bile so rože, rože, rože na vseh potih, po katerih je hodil prine Valeški, ko se je vrnil iz tujine, toda na potih, po katerih hodi revna rudarjeva žena k občinskim očetom za miloščino, so solze, solze, solze. Zločini kapitalizma, ki sta jih intenzirala vojna in sedanji divji mir, so tako veliki, da jih ne izbrišejo nobene reforme. Edina rešitev iz sedanjega močvirja je nov socialni red."

Naš Gompers je v nevarnosti, da ga zadene kap, ako bo čital gornje besede.

• • •

Nemčija se podira. Pravzaprav jo podirajo zavezniki.

Kaos v Avstriji, kaos na Poljskem, krvavi kaos na Irskem in Italija poka pod dolgovi. Policajski režim v Jugoslaviji ne pozna več nobene sramote. Grki se pripravljajo na novo vojno s Turki; španska in italijanska vojna v severni Afriki še vedno traja.

Stavke po dolgem, širokem in počez v Ameriki. Kri teče v rudarskih okoliših in železniške delavnice v nekaterih mestih so spremenjene v vojaške trdnjave: strojnice gledajo pri oknih.

Tak je božji red na zemlji, katerega moramo, moramo, moramo ohraniti za vsako ceno, ako hočemo biti demokratični in krščanski in če hočemo, da se nam bo dobro godilo na — onem svetu. . . .

• • •

Doneski k "Meteoritom" iz Huntingtona, Ark.: Iz svetega mesta Zion Cityja polagoma prihaja tudi k nam v Arkansas srednjeveški duh. Kmalu ne bo smel delavec ob nedeljah na cesto, na svež zrak, ne nikamor kakor samo v cerkev, v katero ga bodo vlekli na vrvi. Zdaj imamo 25 policajev suhe vrste, ki ne delajo drugega kakor vohunijo ponoči okoli stranišč, podnevu pa okrog plotov. Attention!

— Včasih pravijo pobožni ljudje: Oh, ko bi nam Bog malo dežja poslal! — Ampak ljudje božji, Bog vendar nima časa, da bi vlekel megle gori in škropil zemljo — ko pa dandanes ne dela drugega kakor posluša molitve za mir in za zmago od miljon in ene strani! Ne bodite naivni, ljudje božji!

— Večkrat čitam v časopisih, kako so v mestih banke oropane, o roparjih pa ni sledi. Zdi se, še bi mogli ljudje prijeti policijo, da bi izginili bančni roparji.

— Ako bi imel naslov prečastitega Skazimirja, bi ga vprašal pismeno, če je že videl kje na svetu živ stvor, ki ima četvero pleč, dve za roki in dve za perutnici. — Powetz.

K. T. B.

ILJONE VREDEN PATENT RODAN ZA SKLEDO LEČE.

RANCIS P. GARVAN SE ZDAJ VIJA POD UDARCI KRITIKE.

sto stvarnega odgovora je krijarjem zaločal, da so pod "nemškim vplivom".

New York, N. Y. — Francis P. rvan, bivši varuh tujezemske tnine, se nahaja v lepi godli. aj je pred zahtevo, da se vrne 00 patentov, vzetih nemškim tnikom po varuhu tujezemske tnine, obenem ga pa še ugroža iskava po veleporoti, ki hoče gnati, na kakšen način so bili odani ti patenti, od katerih je en sam vreden deset miljonov larjev, a prodan je bil samo za e sto petdeset tisoč dolarjev. rvan seveda v tem neprijetm položaju odgovarja, da gova proti njemu prihaja od "nemega vpliva."

Garvan je odpotoval v Washgton, kjer bo skušal prepričati tičnega tajnika, da je on izvrizredno veliko patrijotično deo kot varuh tujezemske lastnine, r je prodal te patente, vredne catov miljonov dolarjev, skupipet mož, za četrt miljona dorjev, v kateri on načeluje.

Veleporotna preiskava ga ugroa, kajti veleporota ima nalog, da eišče profitarstvo, ki so ga ugali patrijotarji ob času Wilsove administracije. Garvan je pameten in dozdaj se je izogl vsaki diskuziji o finančni strate stvari, ampak prav zaposljen s podajanjem izjav, s katerimi li napraviti vtis, da vlada hoče magati Nemčiji, da zopet dosepredvojni monopol v kemiji.

Garvan je zasegel tudi lastnino sch Magneto kompanije in yer kompanije, ki je bila izrona privatnim profitarjem za av nizko ceno.

Garvan je priznal, da je Duntov konzorcij vložil petnajst iljonov dolarjev v tovarnah, da v njih preizkusijo patenti, ki h je zasegel on kot varuh tujemske lastnine in katere je on rodal Ameriški kemični ustano za neverjetno nisko ceno. Tej tanovi načeluje seveda Garvan.

EBS ODIDE V SANATORIJ.

Ječa je spodjedla njegovo zdravje.

Chicago, Ill. (D. N. S.) — Eugene V. Debs pride iz Terre Haute, Ind., v Chicago, da gre v Lindahrjev sanatorij zaradi slabega dravja. To vest, ki prihaja iz sanatorija, je potrdila mrs. Maude Ball, ki je ožja prijateljica Debsova. Detajlov ni o Debsovem zdravtvenem stanju, le semintje je bilo poročano, da je negovo srce potalo slabo zaradi prestanega trpljenja v atlantiški ječi. Odkar je zapustil ječo, se je njegovo zdravtveno stanje vedno spreminjalo. Ako je bil en dan pokonci, je prihodnji dan ostal v postelji. To je bil vzrok, da njegov brat Theodore ni dovolil, da bi Debs sprejel povabila za javne govore, ki so bila izredno številna.

V Lindlahrjevem sanatoriju se bo Debs sešel z James Mulroneyjem, članom organizacije I. W. W., ki je pred nekaj meseci zapustil ječo v Leavenworthu in ima jetiko v takem stadiju, da težko okreva. Mulroney je bil obsojen štiri leta ječe in ko je zapustil ječo, je imel biti deportiran. Izpuščen je bil proti poroštvu. Iz Kansas Cityja je prišel v takem stanju v Chicago, da so ga morali takoj oddati v sanatorij.

ČEDNE RAZMERE.

Washington, D. C. — Večina jetnikov, ki se nahaja v ječi Distrikta Kolumbije, mora zajtrkovati na hodniku, na koncu katerega so visilice, na katerih je bilo že nekaj ljudi obešenih. Polovica celic je obrnjena proti visilicam. Zjutraj, ko se kaznenci prebude, so visilice prva stvar, ki jih zagledajo njih oči. Veleporota pravi v svojem poročilu, da so take razmere nečloveške.

Razstrelba v nemški tovarni; 10 mrtvih.

Berlin, 13. jul. — Deset oseb je bilo ubitih in mnogo več ranjenih pri strašni razstrelbi, ki je včeraj podrla tovarno za razdiranje municijskega materijala v Zwestenu, Prusija. — Skoro istočasno je bila eksplozija streliva v Grodenu blizo Cuxhavena, kjer je bilo več oseb ubitih. Nekaj minut pred razstrelbo je zavezniška komisija posetila skladišče.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

5000 izdelovalcev čepic in klobukov iz platna v New Yorku je zastavkalo za odpravo takozvane "socialne delavnice", to je da delavci ne bodo odnašali dela domov kakor je bilo doslej, temveč da mora biti vse delo izvršeno v tovarni. Dalje zahtevajo plačo za postavne praznike in zaprto delavnico.

Generalna stavka tiskarskih delavcev preti v Mehiki. Dvesto delavcev pri tvrdki "Imprenta Franco-Mexicano" v Mexico Cityju, ki so v stavki od 23. junija, je apeliralo na druge delavce njihove stroke za pomoč in Federacija sindikatov se je odzvala ter naredila potrebne korake za simpatiško splošno stavko.

Gibanje za industrijalni unijonizem. V St. Louisu se je ustanovila podružnica Strokovnounijske izobraževalne lige, katere program je, združenje vseh strokovnih unij na industrijalni podlagi. Podružnica je sklicala javni shod za delavce za 12. avgusta in glavni poročevalec na shodu bo W. Z. Foster.

Organizacija krojačev, ki izdelujejo ženske obleke, obdrži sedanjo mezdo, delavnik in delovne pogoje za dve leti. Tako javlja predsednik unije Benjamin Schlessinger, ki pravi, da je spor, ki je grozil zadnjih par mesecev, poravnan.

Delavstvo opušča svoj "postavni praznik". Strokovne unije v St. Louisu so po dveurni debati zaključile, da se udeleže parade na letošnji Labor Day. Velika opozicija proti predlogu dokazuje, da se ameriško delavstvo ne zanima več za praznik, katerega so mu postavili delodajalski sloji.

Organizirani mornarski delavci, ki so nameščenci na parnikih, ki plujejo po Velikih jezerih, glasujejo o vprašanju stavke. Parniške družbe zahtevajo, da mornarski delavci sprejmejo 12-urni delavnik in znižanje plače od $130 na $80 mesečno. Delavci bodo gotovo odgovorili na te zahteve s stavko. Nekatere parniške družbe so obdržale osemurni delavnik.

Delavkam je povišana mezda. Državna minimalnomezdna komisija v Massachusettsu je sklenila, da se delavkam v perilnicah zviša mezda povprečno za 75 odstotkov od 1. julija.

To ni divjaštvo! William Burgher, organizator industrijske unije oljnih delavcev, je bil pred par dnevi žrtva maskiranega terorja v Oklahomi. Trije neznanci so ga potegnili z mostovža hotela v Shamrocku, vrgli v avtomobil in odpeljali v gozd, kjer so ga slekli do pasu, privezali k drevesu, pretepli z jermeni do krvi, nato pa oblili z vrelo smolo in posuli s kurjem perjem. Burgher je omedlel med mučenjem in zdramil ga je dež, ko je visel dve uri privezan k drevesu, kjer so ga pustili njegovi mučitelji. Zdaj se nahaja v težkem stanju v bolnišnici. Delavski obrambni odbor v Chicagu je brzojavil governorju Oklahome, da mora uvesti preiskavo in akrbeti, da so krivci prijeti in kaznovani. — Kapitalistični šmoki, ki še vedno preklinjajo "barbarske rudarje" v Herrinu, ne omenjajo tega barbarstva niti z eno besedico.

Angleški škof je dobil, kar je iskal.

London, 13. jul. — Nadškof Kanterburški je pisal ruski sovjetski vladi in protestiral proti obsodbi ruskih cerkvenih velikašev, ki so ovirali zaplembo cerkvenih zakladov, namenjenih za pomožno akcijo v gladovnih provincah. Obenem je nadškof omenil, da Anglija želi poslati majhno komisijo v Rusijo, ki bi preiskala ondotne razmere.

Ruska vlada je pa odgovorila nadškofu, da bi rajši ona poslala majhno komisijo v Anglijo, ki naj poizve, v koliki meri hierarhije raznih angleških cerkva izkoriščajo angleške delavske mase materijalno in duhovno v svrho, da se izkoriščujoči razredi obdrže na krmilu.

Mošeja se je podrla; 14 ubitih.

London, 13. jul. — Iz Kaira v Egiptu javljajo, da se je podrla slavnoznana mošeja Aleluja. Štirinajst mohamedanskih vernikov je našlo smrt v razvalinah.

Polet okrog sveta.

Bagdad, Mezopotamija, 13. jul. — Angleški major Blacke, ki je na poletu okrog sveta, je danes dospel v Bagdad.

ŽELEZNIČARJI SO DOBRO PRESTALI MORALNO PREIZKUŠNJO.

(Nadaljevanje s prve strani.)

kokazi. Stavkarji so odvedli teh šestnajst sestradanih proletarcev s sabo, da so jih nasitili, obenem so jih pregovorili, da so zapustili mesto.

Privatni stražniki Terminal Railway družbe so zlorabili svojo moč in so aretirali nekaj stavkovnih straž, na kar so jih obtožili vagabondaže. Na policijskem sodišču so bile stavkovne straže spoznane nekrivim obtoženega prestopka. Preiskave v St. Louisu so odkrile, da so vse nemire dozdaj povzročili pretepaški najemniki, ki so bili importirani, da varujejo stavkokaze. Nekatere železnice v tem okraju so omejile promet.

Stavka v Milwaukeeju je 100-odstotna. Navdušenje med stavkarji je veliko, red je vzoren. Grožnje železniških ravnateljev niso mogle omajati morale stavkarjev. Ko je dejal Harley Nickerson, da so starostne pravice za delavce le toliko časa nekaj vredne, dokler so delavci organizirani tako dobro, da prisilijo železniške družbe, da jih spoštujejo, je sledil buren aplavz od strani stavkarjev.

HAAŠKA KONFERENCA GRE H KONCU.

(Nadaljevanje s prve strani.)

vane in legitimne vlade obljubijo plačati glavnico in obresti, a ne plačajo nič. Mi bomo plačali, če enkrat rečemo, da plačamo. Kar se tiče nacionalizirane inozemske lastnine, ki je za neruske delegate glavna sporna kost, rečemo le toliko, da Rusija ne more vpostaviti ničesar dokler ne ve, koliko bodo prizadeti interesi pomagali pri rekonstrukciji Rusije, katero hočejo še nadaljne izkoriščati."

Litvinov je dalje rekel, da Rusi nebodo krivi, če se razbije konferenca, Rusija se bojuje še pet let, pa se bo še deset ,ako je treba. Dejstvo, da imajo neruski zvedenci v Haagu enotno fronto, še ne dokazuje, da so njihove vlade tako enotne. Kakor hitro bo konferenca končana, se bodo kapitalisti zapadnih držav tepli za koncesije, vlade pa za separatne pogodbe.

Vodja francoske delegacije Alphand je dejal snoči poročevalcem, da ni mogoče voditi pogajanj s sovjetsko vlado, ker Rusija se pogaja z edinim namenom, da dobi posojila "v svrho podaljšanja svoje eksistence."

MEHIŠKE DELAVCE UVAŽAJO KOT STAVKOKAZE.

Klamath Falls, Ore. — Lesni magnatje uvažajo sem mehiške delavce, da tako vsilijo delavstvu deveturni delavnik. Večina Mehikancev ni vajena dela v šumah in produkcija je zaradi tega zelo majhna. Dozdaj so jih privedli sem okoli dve sto petdeset. Dva tisoč ameriških delavcev stavka že štiri mesece, da izvojuje osemurni delavnik. Aretacije in pretepanje stavkarjev ni prineslo lesnim baronom zaželjenega uspeha.

NAŠLI SO NAGEGA IN UMORJENEGA ČLOVEKA V MOČVIRJU.

Peoria, Ill. — V malem močvirju so našli nago truplo umorjenega človeka. Njegove roke so bile razjedene od apna, obraz razbit, luknja od krogle v glavi je pa govorila, kako je neznanec našel smrt. Nekateri sodijo, da je neznanec John Schorr, katerega iščejo oblasti kot pričo pri kriminalni obravnavi proti Rolla Spauldingu zaradi umora konstablerja Arthur Smitha.

"IN VENDAR SE GIBLJE . . ."

Washington, D. C. — John Brophy, predsednik drugega distrikta rudarske organizacije U. M. W. of A., je prejel obvestilo, da se je v Colverju, Cambria County, ustanovila nova lokalna rudarska organizacija s štiri sto člani. To mestece stoji na privatni lastnini in privatni stražniki ga stražijo, da ne zaide v mesto noben človek, ki je osumljen, da je agitator. V Hellwoodu in Vintinvillu se rudarji dobro drže. Obe mestci sta Schwabova lastnina.

Solnčne pege povzročajo bolezni.

Pariz, 13. jul. — Profesor Carriere je dejal pred tukajšnjo Akademijo znanosti, da solnčne pege vplivajo na človekovo zdravje in povzročajo bolezni na ledvicah, jetrih in srcu

NEVARNI SPOMINI.

Watertown, N. Y. — Pred enim letom je artilerija streljala v tarčo na rezervaciji White Plains. Nekatere granate niso eksplodirale. Ljudje, ki so jih našli, so jih odnesli s sabo za spomin.

Ena taka granata je zdaj povzročila veliko nesrečo. Edward G. Workman je našel granato in jo odnesel domov. To je bilo pred enim letom. Otroci so se igrali na dvorišču. Igrali so "kroket". Naenkrat je granata eksplodirala in je ubila osem otrok v starosti od 11 do 16 let. Nekateri sodijo, da je nekdo s kladivom zadel granato, ali ravno tako je mogoče, da se je granata vnela sama od sebe, ker se je pričel naboj v nji razkrojevati sam od sebe.

Eksplozija je raztrgala obleko raz otrok in njih telesa strašno razmesarila. Workmanova hiša je zgrajena iz betona, ali zadnji del hiše je spremenjen v prah.

Dokumenti ruskih caristov izginili.

Pariz, 13. jul. — Pariški listi so razvili veliko senzacijo v zvezi s tatvino važnih dokumentov ruske "ustavodajne skupščine", ki se nahaja v Parizu. Okrog 200 funtov papirjev je izginilo in z listinami vred sta izginila tudi dva mlada Rusa, ki sta bila nameščena v pisarni "ustavodajne skupščine". Ruski protirevolucijonarji v Parizu sumijo, da sta bila boljševiška špijona.

Priseljevanje tekom novega fiskalnega leta.

I. Novi zakon.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) Dne 30. junija se je zaključilo fiskalno leto 1921—22; s 1. julijem pa je začelo novo fiskalno leto. Priseljeniške oblasti so o polnoči dne 30. junija takorekoč zaključile račun o kvotah za ravnokar minolo fiskalno leto in odprle nov račun za novo fiskalno leti. Z drugimi besedami: vrata so ponovno odprta priseljencem iz onih držav, ki so že pred koncem fiskalnega leta izpolnile svojo kvoto, t. j. njim odkazano število priseljencev. Preostanek kvot onih držav, ki niso svoje kvote izčrpale, se ne prenaša v račun za novi leto, niti se prebitek na kvoto onih držav, ki so nekoliko prekoračile svoje kvote, odbije od kvote za novo leto, ampak priseljevanje iz vseh inozemskih držav se začenja nanovo v mejah, določenih za novo fiskalno leto.

Vsled skupne resolucije Kongresa, podpisane od predsednika Hardinga dne 11. maja 1922, se je veljavnost priseljeniškega zakona, ki omejuje število priseljencev iz vsake inozemske države na tri odstotke tujerodcev iz dotične države, nastanjenih v Združenih državah glasom ljudskega štetja od l. 1910, podaljšala za dve nadaljni leti, t. j. do 30. junija 1924. Zakon je popolnoma isti kot poprej — izvzemši le dve spremembi.

Prva se tiče priseljevanja inozemcev iz Kanade, Newfoundlanda, Kube, Mehike, dežel centralne in južne Amerike in sosednih otokov. Po starem zakonu so inozemci, ki so bili nastanjeni v teh deželah skozi leto dni pred prihodom v Združene države, mogli svobodno priti brez ozira na kvoto svoje rojstne dežele; po novem zakonu pa so izvzeti iz kvote le, ako so tam prebivali vsaj pet let pred svojim prihodom v Združene države.

Druga sprememba je pravzaprav dodatek k prejšnjemu zakonu. Isti določa, da je protizakonito za katerosibodi osebo ali parobrodno družbo dovesti v Združene države kakega inozemca preko kvote. Za vsakega takega inozemca mora parobrodna družba plačati globo od $200. In nadalje mora povrniti takemu inozemcu svoto, ki jo je on plačal za vožnjo od svojega odhodišča, označenega v voznem listku, do ameriškega pristanišča. To svoto mora parobrodna družba položiti v roke pristaniškega carinarja (Collestor of Customs). Secretary of Labor pa ima pravico odpustiti globo parobrodni družbi, ako najde, da ista ni znala niti ni mogla pred odhodom parnika doznati vzlic primerni bližnosti, da dotični priseljenec ne more biti pripuščen na družbi pa je, da dokaže, svojo nedolžnost.

Inozemec torej, ako je deportiran radi kvote, je vedno upravičen do povračila stroškov, ki jih je plačal za vožnjo. To pravico ni imel po prejšnjem zakonu o kvoti.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 82, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vegrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 406 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terselj, Box 161, Lawrence, Pa., John Gorich, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. John Grošelj, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.
ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Grass, Kans., za jugozapad. Max Mare, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad. Mike Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaitz, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 5805 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Alesi, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Joško Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Jos. Skuk, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6202 St. Clair Av., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenco z gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 406 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, namenjeni, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Slike iz nove Rusije.

"Raseja."

L. Sosnovskij.

(Dalje.)

V družbi Samsonova, predsednika provinčnega izvrševalnega odbora, sva se napotila proti sovjetski kmetiji. Ko sva prilezla na vrh strmega hriba, sva stala pred cerkvijo, v kateri je bil nekoč kip čudodelnega svetnika. Kip je še danes v cerkvi, samo čudežev ne dela več. Odkar je vas izgubila ime Kuga, so prenehali tudi "čudeži" in pop ter njegova stara sta izgubila mastne dohodke.

Iz farovža je prišla srednjestara žena. Popova žena. Šla je proti nama.

"Sodrug Samsonov, ali ne bi bilo meni mogoče dobiti dveh desjatin zemlje? Dobili smo nekaj zemljišča, ali daleč proč, medtem ko je tu prazna zemlja, katero bi lahko obdelovala," je prosila popovka.

"Ali boste delali sami?" je vprašal Samsonov.

"Sami? . . . Zakaj pa ne? Stopite sem na naš dvor in poglejte kaj delamo. Najprvo poglejte, prosim, moje roke. Ali ne pričajo, da delam?"

Iztegnila je debelo, žuljavo dlan. Samsonov je prikimal. Popovka bogme dela, ne pohajkuje odkar je revolucija. In ni je sram pevedati! . . . Taka je današnja, prerojena Rusija . . . Gospoda je ponosna, če more pokazati trde, žuljave roke.

Šla sva na dvorišče popove hiše. Popovka je nama kazala na tleh ležeča drevesa, izkopana s koreninami, in zemlja, kjer so rasla drevesa, je bila poravnana, lepo zrahljana in pripravljena za kultiviranje.

"Tukaj bo naš vrt za zelenjavo, tukaj posadimo jagode prihodnje leto, tukaj" — — je hitela pripovedovati popova žena. "Amjak zemlje ni dovolj, da bi dosti nasejala in nasadila."

"Dobro — je rekel Samsonov — pišite poljedelskemu odboru. Zapreke ne bo nobene. Toda povejte mi, zakaj ste uničili lepa drevesa. Zasajena so bila, da privabljajo romarje. Ta hribček je bil tako mikaven za romarski cirkus."

"Ah, kaj me briga romarski cirkus! Ne izplača se več! Vrt z zelenjavo je zdaj bolj potreben."

Praktična žena — ta popovka! — sem si mislil, ko sva zapustila farovž. V prejšnjih časih se ne bi bila dubovnikova žena bahala z žuljavimi rokami, kadar je srečala gubernatorja. Ravno narobe: kazala mu bi bila lepo polikane in svetle nohte, fino pohištvo in mu dala sijajno kosilo. Ali danes ve vsaka popovka, da nova vlada od vasi Roze Luksemburg do vseruskega izvrševalnega centralnega odbora v Kremlu, gleda le na roke in spoštuje najbolj žuljave.

Da, Rusija se je spremenila, jako spremenila!

Obrnimo se drugam za hip.

Pred nekaj dnevi sem prejel pismo iz ječe v Taganu od starega tekstilnega delavca I. A. Komarova, s katerim sem nekoč pred revolucijo delal v tovarni. Mož je zabredel v slabo pajdašijo, zapravil je denar organizacije in zdaj čaka sodne obravnave.

"Priznam, da sem se grdo spozabil, ali težko je meni sedeti v družbi tukajšnje raznovrstne drhali. Niti enega delavca ni tukaj. Sama buržoazija: generali, škofje ,činovniki itd. Kakšna sodrga! Najbolj pa sovražim lumpe, ker taje in prikrivajo svoj buržoazni značaj in pravijo, da so vsi delavci . . ."

Tako se spreminjajo časi v Rusiji! — Delavec, ki je izvršil zločin, ne glede kako globoko je padel, se čuti ponižanega v družbi sodrge kot so generali, škofje in uradniki! In zadnji bi radi bili delavci!

• • •

Še nečesa sem se spomnil.

Ko je sodrug Krasin prvič posetil London, je vrnivši se v Moskvo, povedal sledečo dogodbico:

Eden naših delegatov, bivši buržoa, ki je vedno čepel na borzi, je posetil gledališče v Londonu.

(Dalje prihodnjič.)

Naročite se in širite svoje glasilo "Prosveto".

Direktni in edini parnik v DUBROVNIK ali Reko, ki se kmalu v eljem in slovo bitve

ITALIA ..... Aug. 12.

V 8 DNEH V JUGOSLAVIJO

na krov parnikih, ki plujejo vedo TOREK iz New Yorka. Vsi potniki tretjega razreda imajo kabine.

MAURETANIA AQUITANIA BERENGARIA preko Cherbourga

Za vožnjo Vam vsakojake najboljšega zastopnika v vašem mestu ali okolici.

EMIL KISS, bankir,
133 Second Ave.,
NEW YORK, N. Y.

ZASTOPNIŠTVO
za
Slovensko Banko D. D., Zagreb,
Prva Hrvatska Štedionica, Zagreb,
Francosko-Srbsko Banko, Beograd,
in njih podružnice v Jugoslaviji.

Izplačuje v gotovem AMERIŠKEM dolarju v dinarjih in kronah v starem kraju

POTOM POŠTE IN BRZOJAVNO.

PRODAJAM ŠIFKARTE ZA VSE LINIJE.

VAM PRESKRBIM ROJAKE IZ STAREGA KRAJA.

OPRAVLJAM VSE BANČNE POSLE.

PREJEMAM DENAR NA VLOGE IN PLAČUJEM 4% OBRESTI.

Pišite po cenik.

EMIL KISS, bankir,
133 Second Ave.,
NEW YORK, N. Y.

Frank Heller:

Blagajna velikega vojvode.

Roman.

Iz švedščine preložil F. J—o.

(Dalje.)

Ker so prihajali v hotel včasih tujci in inozemci, prilastil si je mladi Luis nekoliko znanja v raznih jezikih in njegovo največje veselje je bilo, ako je mogel sedeti v družbi tujcev in jim v kričečih barvah slikati življenje na otoku. Komaj je videl parkrat gospoda Bekkerja v hotelu, že se je začel zanimati zanj, zavidal ga je, že zaradi premoženja in premišljal, kako in zakaj se more mudíti tako bogat inozemec, kot je bil gospod Bekker, tako dolgo na Minorki. Poskušal se je parkrat približati gospodu Bekkerju, ali ta ni pokazal volje, da bi se seznanil z mladim gospodom. Toliko bolj ga je pa iznenadilo sedaj, ko ga je gospod Bekker poklical k sebi sam. Radoveden in razburjen je hitel v njegovo sobo.

Ko je vstopil, videl je gospoda Bekkerja, ki je komodno sedel v edinem naslonjaču v sobi; v ustih je držal leno svojo cigaro, roke pa je imel v žepu.

Na mizi je ležala poleg velikega kupa zlatnikov in cekinov knjižica s čeki . . . Ko je mladi Luis videl to bogastvo je široko odprl svoje oči . . . Gospod Bekker pa je vstal iz naslonjača, ko je vstopil mladi Minorčan in zamrmral skozi zobe: "Dober dan!", kar je bilo z ozirom na njegove navade precej nenavadno . . . Luis ga je opazoval in videl je njegov rdeči in zabuhli obraz.

"Dober dan, gospod Bekker", je odgovoril v holandskem jeziku, ponosen, da je mogel pokazati, da zna tudi ta jezik!

"Da, nisem se niti spomnil, señor Hernandez, da govorite holandsko!" je rekel Bekker.

Na Minorki je navada, da se z nazivom señor in polnim priimkov počasti samo glava družine. To je vedel gospod Bekker prav dobro. S svojim pozdravom je hotel mlademu možu samo dokazati, da smatra Luisa za najvažnejšo osebo v družini Hernandez. Luis je nalahno zardel, ko je čul to laskanje, molčal je, brškone ne zato, ker je bilo konec njegovega znanja holandskega jezika.

Gospod Bekker je opazil mladeničevo zadrego.

"Señor Hernandez", je rekel "jaz govorim mnogo raje špansko. Dolgo vrsto let sem bil v inozemstvu in odvadil sem se svojega materinskega jezika. Jako me pa veseli, da srečam tudi tukaj na Minorki človeka, ki se zanima za naš jezik".

Luisu je bil ta poklon neznansko všeč.

"Kaj hočete", je odgovoril ravnodušno, "je že tako, živimo pač na Minorki in to življenje je naravnost strašno".

"Vi ste častihlepni, señor Hernandez! Vi bi se hoteli dvigniti nad tem minorčanskim ozračjem . . . jaz sem dobil vsaj tak utis", je rekel Bekker uljudno in zaupno.

Luis je postajal vse bolj živahen.

"Da, to sem poskušal vse svoje življenje, señor. Toda kaj hočete, česa naj se lotim tu na Minorki? Tu je sploh nemogoče začeti nekaj novega, človek mora delati to, kar so delali njegovi predniki v zadnjih dvesto letih; tu je nemogoče, da bi človek dosegel nekaj poštenega, da bi nekaj zaslužil. To je zato tako, señor, ker živimo na Minorki".

"Ako je stvar taka", je odgovoril počasi Bekker, potem vam preostaja samo dvoje: da zapustite Minorko, ali pa da . . . da jo preuredite."

Luis se je žalostno nasmehnil. "Vi se šalite, gospod. Tu na Minorki se ne more spremeniti ničesar. Hiše, pota, trgovina, poljedelstvo, ljudje — vse je ostalo ravno tako, kot je bilo pred 500 leti. Na Minorki se ne da preurediti ničesar, a najmanj pa Minorka sama!"

"Motite se, mladi prijatelj", je rekel Bekker resno. "Nekaj se je vendarle moralo spremeniti na Minorki, ker so se pojavili mladi možje vašega kova. Jaz sem prepričan, da bi storili vse, samo da bi mogli izboljšati položaj svoje domovine."

To je Luisu bolj ugajalo.

"Señor!" je rekel zadovoljno, "jaz nisem neumen, to vem, zato tudi nočem tajiti, da sem že večkrat mislil ravno tako, kot mislite sedaj vi. Toda recite mi, señor, kaj mi je storiti?"

"Ako ste s svojimi nazori osamljeni!", je rekel Bekker, in resno opazoval mladega moža, "potem je pač težko začeti nekaj resnega. Ali morda nimate prijateljev, znancev, somišljenikov? Kaj? Ako vas je več, ki mislite enako, potem nikakor ne razumem, zakaj ste tako malodušni, zakaj obupujete?"

"Seveda jih imam, somišljenike in to veliko, ki mislijo isto kot jaz. Verujte mi, koliko načrtov smo že naredili, koliko programov smo že napisali, da bi izboljšali žalostno stanje svoje domovine. Lahko mi zaupate, da naše delo ni tako neumno in naivno, naši programi niso otroški. Toda zapreke, ki so se nam stavljale povsod na pot, so bile tako velike, da nismo mogli preko njih na izvršitev svojih načrtov. Mi imamo dovolj energije in poguma, složni smo in pridni. Toda proti nam je narod, boriti se moramo z neumnostjo in zaostalostjo mase. Vidite, ta dva pojma sta naša največja sovražnika, zapreke, ki jih ne moremo premostiti. Samo dve sredstvi poznam, ki bi jih z njimi mogli premagati: Moč in denar! Ako ima človek denar, potem pač ni nobena umetnost, da pride tudi do moči. Toda kdo ima na Minorki denarja? Nikdo, niti naš veliki vojvoda, akoravno nam nalaga tako velike davke!"

Gospod Bekker je zakašljal in počasi odgovoril:

"Vedno bolj in bolj me zanimate, señor Hernandez! Vi ste prvi simpatičen in resen človek, ki sem ga spoznal na otoku. Za svojo mladost ste jako pametni, res, jako pametni! Jako me veseli, señor Hernandez, ko čujem, da s svojimi nazori niste osamljeni. Moč in denar, pravite, da, je res, popolnoma res. Toda ali potrebujete toliko denarja, da bi mogli izvršiti svoje načrte? Jaz . . ."

(Dalje prihodnjič.)

F. M. Dostojevskij:

BESI

Roman v treh delih.

Preložil Vladimir Levstik.

(Dalje.)

"Škornji so vojaški," se je vmešal kmet s samozadovoljnim poudarkom.

"Ne, vojak tudi nisem, jaz . . ."

"To ti je radovedna ženščina," je zabavljal Stepan Trofimovič sam pri sebi. "In kako me ogledujeta — mais enfin . . . Z eno besedo, čudna reč: kar nekam kriv se zdim pred njima in njima vendar nisem storil ničesar."

Ženica je pošepetala s kmetom.

"Ako vam ni za malo, vas rada popeljeva, če se vam ljubi."

Stepan Trofimovič se je takoj zgenil

"Da, da, prijatelja, z velikim veseljem, zakaj močno sem upehan; samo kako zlezem na voz?"

"Kako čudno," je modroval sam pri sebi, "toliko časa že hodim poleg krave, pa mi ni prišlo na um, da bi poprosil kmeta na vozu . . . V tem 'realnem življenju' je res nekaj jako značilnega."

Toda kmet še vedno ni ustavil konja.

"Kam ste pa namenjeni?" je pobaral malce nezaupno.

Stepan Trofimovič ni takoj razumel.

"V Hatovo morebiti?"

"K Hatovu? Ne, k njemu ne mislim. . . Premalo sva znana, čeprav sem že slišal o njem."

"Vas Hatovo, vas, devet vrst odtod."

"Vas? C'est charmant; da, da, ime mi je znano. . . ."

Stepan Trofimovič je stopal, in še zmerom ga nista vzela na voz. Genialna slutnja mu je šinila v glavo.

"Vi nemara mislite, da sem . . . . Pa imam potni list, in po stanu sem profesor — učitelj, če hočete. . . toda višji. Višji učitelj sem. Oui, c'est comme ca qu'on peut traduire. Želo rad bi prisedel; pol litra žganja vam kupim zato."

"Pol rublja boste dali, gospod, cesta je huda."

"Kar je manj, bi bilo res premalo," je vstavila ženica.

"Pol rublja? Nu, dobro, pol rublja. C'est encore mieux, j'ai en tout quarante roubles, mais. . . ."

Kmet je ustavil; z združenimi močmi sta zvlekla Stepana Trofimoviča na voz ter ga posadila zraven nje na vrečo. Vihar misli mu ni privoščil oddiha. Vedno iznova je čutil sam, da je strašno raztresen in misli na vse drugo, nego bi bilo potreba. Njegovo začudenje nad to bolno slabostjo lastnega uma je prehajalo od hipa do hipa v neznosno težko in bridko zavest.

"Kaj. . . . kaj pa dela krava tam zadaj?" je zdajci sam ogovoril kmetico.

"Jojmene, gospod, kakor da še nikoli niste videli takega!" se je zasmejalo babšče.

"V mestu sva jo kupila," se je vmešal kmet. "Najina živina, kajne ti, je že spomladi poerkala za kugo. Kroginkrog nas je vse popadalo, še polovica ni ostala živa."

In spet je ošinil konjiča, ki je bil krenil v stran.

"Da, to se dogaja pri nas na Ruskem. . . in sploh, mi Rusi. . . . nu, da, dogaja se," je začel Stepan Trofimovič, ne da bi končal svojo misel.

"Če ste učitelj, kaj pa boste v Hatovu? Mari ste namenjeni kam delj?"

"Jaz. . . se pravi, ne kam delj. . . C'est á dire, namenjen sem k nekemu trgoveu."

"V Spasov menda?"

"Da, da, ravno v Spasov. Sicer je pa vseeno."

"Ako ste bili namenjeni v Spasov in peš, bi bili hodili v svojih škornjičkih ves teden," se je zasmejala kmetica.

"Da, da, in tudi to je vseeno, mes amis, prav vseeno," je nestrpno odrezal Stepan Trofimovič.

"Strašno radovedni ljudje! Sicer pa govori babšče nekoliko bolj od njega; sploh opažam, da se jim je od devetnajstega februarja slog nekako izpremenil. . . . Kaj ju briga, kam grem, v Spasov ali drugam? Saj jima plačam; počemu še silita vame?"

"Če greste v Spasov, morate na parnik," je neutrudno moril kmetič.

"I kaj pak," se je vmešala ženica z navdušenjem. "Ako mislite z vozom, po bregu, imate trideset vrst ovinka."

"Štirideset jih bo."

"V Ustjevu ujamete parnik kakor nalašč jutri ob dveh," je zatrdila kmetica.

Toda Stepan Trofimovič se je obdal s tako trdovratnim molčanjem, da sta umolknila tudi vpraševavca. Kmet je potezal konjička; sempatja sta se pregovarjala z ženo v kratkih opazkah. Stepan Trofimovič je zadremal. Neznansko je ostrmel, ko ga je žena smejoč se izdrezala iz spanja ter se je zagledal v dokaj veliki vasi pred vrati kmetske hiše s tremi okni.

"Ste zadremali, gospod?"

"Kaj je to?" Kje sem? Ah, res Nu. . . vseeno," je vzdihnil Stepan Trofimovič in zlezel z voza.

Žalostno se je ozrl; pogled na vas se mu je zdel čuden in nekam strašno tuj.

"Ah, saj res, pozabil sem, pol rublja!" se je s prestrašeno naglico obrnil h kmetu.

Očividno se je že bal ločitve od njiju.

"Bova že v hiši opravila, kar noter stopite", je vabil kmet.

"Tukaj je dobro," je prigovarjala ženica.

Stepan Trofimovič je postavil nogo na majave stopnice.

"Le kako je mogoče," je šepnil v globokem, plašnem začudenju; v hišo pa je vendar stopil. "Elle l'a voulu," mu je nekaj presunilo srce.

In spet je mahoma pozabil vse, celo to, da je bil v hiši.

Bila je svetla, še dovolj čista kmetska hiša s tremi okni in dvema izbama, ne pravzaprav gostilna, le hiša, kjer so se po stari navadi ustavljali znanci na poti. Stepan Trofimovič je krenil brez obotavljanja v prvi kot, pozabil pozdraviti, sedel in se zamislil. Po triurni mokri poti se je zdajci razširil po njegovih udih nadvse prijeten občutek toplote. Še mraz, ki mu je oblival hrbet v kratkih, naglih curkih, kakor vsem zelo nervoznim ljudem, če jih trese groznica, mu je postal v tem nenadnem prehodu pa gorko mahoma še nekaj prijetnega.

(Dalje sledi.)

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Seme, ki ga seje kapitalizem, že rodi sadove. Dne 10. jun. so se v Zagrebu spoprijeli Radičevci in pa zagrebški jugoslovanski Sokoli. Prišlo je do streljanja iz revolverjev, ki je povzročilo, da so ljudje panično razbežali na vse strani. Demokraško časopisje povdarja, da bo znalo odbiti Sokolstvo vse napade blokašev. Stojimo tedaj pred nekakšno meščansko vojno.

V Zagrebu vlada poostreno policijsko stanje. V Zagrebu so zaradi vednih demonstracij proti kralju in državi pričeli izvajati zelo ostre odredbe. Tako n. pr. so prepovedali vsako zbiranje občinstva po ulicah. Vsi javni lokali morajo biti po devetih zvečer zaprti. Po ulicah patrolirajo orožniške čete, ki imajo zapoved zadušiti z orožjem v roki vsak najmanjši izgred. Orožniške čete mora vzdrževati mestna občina na lastne stroške. Prav resno dvomimo, da je to pravi način odprave nezadovoljstva mestnega prebivalstva.

Medalje so vsem belgrajskim ministrom zmešale glavo. V Belgradu so povodom kraljeve poroke odlikovali skoro vse ministre z redi sv. Save I. razreda. Odlikovali so tudi bolgarskega poslanika Todorova, kar pa je povzročilo med odlikovanimi ministri veliko razburjenje. Sklenili so, da bodo vrnili odlikovanja, če bo kraljeva pisarna predložila ukaz o odlikovanju kralju v podpis. S takimi bedastočami se bavijo ministri, namesto da bi se razburjali zaradi obupnega življenjskega položaja delovnega ljudstva in mu pomagali na noge!

Italijanski in jugoslovanski kapitalisti so sklenili dobro kupčijo. Pretekli mesec se je obrnila deputacija delavk reške tobačne tovarne na francoski konzulat in ga prosila za pomoč proti nečuvenemu fašistovskemu nasilstvu. Tajnik konzulata je odgovoril, da spada Reka vsled dogovora med Jugoslavijo in Italijo pod vplivno sfero in zaščito Italije. Ko so to slišale ženske, so pričele na glas plakati. Tako je tudi tajnik francoskega konzulata potrdil, da je kupčija med Belgradom in Rimom že sklenjena. Belgrajska vlada je sklenila imeniten "sporazum".

Nova stranka. En tucat jih je že in sedaj pride še trinajsta, ki se bo imenovala "Združenje slovenskih avtonomistov". V začasnem načelstvu so dr. Gavazzi, vseučiliščni profesor; dr. Dragotin Lončar, realčni profesor in Albin Prepeluh. Kaj je te stranke treba, ni popolnoma jasno, ker dejansko nima nikakršnega izrazitega programa. Zahteve, oziroma naloge, ki si jih nadeva pripravljalni odbor, imajo že druge stranke. Združitev pristašev načelno si nasprotujočih strank na takem minimalnem, dasi aktualnem programu, je poizkus, ki utegne povzročati v politiki še večje zmede in predpriprave za kako neznano politično konstelacijo. Nova stranka, oziroma pripravljalni odbor pravi, da se hoče bojevati za avtenomijo Slovenije na podlagi svobodne uprave in zakonodajne samoodločbe njenega kmečko-delavskega prebivalstva na političnem kakor tudi socialno-gospodarskem in kulturnem polju v protikapitalističnem zmislu.

Gagliardijeva brošura. Kakor pri nas dr. Šušteršič, tako je tudi hrvatski politični begunec dr. Gagliardi izdal v Gradcu senzacijonalno brošuro pod naslovom "Istina o hrvatskem emigrantskem revolucijskem komiteju". V brošuri razkriva delovanje hrvatskega revolucijskega odbora in opisuje zveze med frankovci (dr. Sachsom in dr. Frankom), Radičevci (Radičem, dr. Mačkom, Kežmanom), z raznimi italijanskimi špijoni z d'Annunzijem. O Radiću trdi, da ni norec, ampak največi šarlatan dvajsetega stoletja. — Verodostojnost takih brošur je treba presojati z največjo rezervo. Vredno pa se nam zdi opomniti, da revolucijonarno delavstvo s temi hrvatskimi "patrijoti", ki so prejemali denar od službene Italije in od d'Annunzia, ni bilo v nikaki zvezi. Za nas je tudi še zanimiva trditev, da je naš dr. Šušteršič vodil člane tega komiteja h Karlu. Če je to resnično, potem ni odkritosrčna izjava v njegovi brošuri, da se od prevrata dalje ni več pečal s politiko . . .

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH

Onemogle, nervozne ženske

bodo gotovo dobile uspešno odpomoč kadar uživajo

SEVERA'S REGULATOR

Tonika za ženske

Premaga bolečine, popravi neredne funkcije, pomaga naravi okrepčati oslabele ženske organe in jim povrne normalne razmere.

CENA $1.25

Vprašajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO. CEDAR RAPIDS, IOWA

Za kuhanje piva doma

imamo v zalogi slad, hmelj, sladker in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno še najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, slaščičarjem in v prodajalne šalamine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Hitra potniška vožnja iz New Yorka v TRST (preko Napulja)

s Ameriškim poštnim parnikom

PHILADELPHIA

Medkrov 15,000 ton.

Pluje Aug. 15 in Okt. 1.

Parnik Philadelphia je en najhitrejših, večjih in izvrstno vrejenih parnikov med New Yorškimi in sredozemskimi pristanišči.

Prvi, drugi in tretji razred, izvrstne tretjega razreda kabine s 2 in 3 posteljami. Dosti vina pri vsakem obedu.

Za ceno in rezervacijo prijavite se pri domačemu zastopniku ali pa pri

JOHN J. DWYER, Gen. Agent, 15 Pearl St., New York.
K. W. KEMPF, Gen. Western Pas. Agent, 120 N. La Salle St., Chicago, Ill.

Dr. J. V. Grahek

ZDRAVNIK.

Uradne ure so: 10:00 zjutraj do 2:30 popoldne.

843 E. Ohio Street.

Telefon Cedar 2388

N. S. PITTSBURG, PA.

COLUMBIA GRAMOFONE

od $30.00 — $250.00.

VELIKA ZALOGA PLOŠČ V VSEH JEZIKIH.

Imam novo zalogo nemških importiranih "Homokord" rekordov.

Brezplačne cenike dobite pri:

VICTOR NAVINŠEK,

331 Greene St., Conemaugh, Pa.

Veliko potnikov.

V STARI KRAJ ODHAJA veliko rojakov. Ako ste tudi Vi namenjeni tja, todaj najbolje storite, ako potujete skozi podpisano tvrdko, ki je znana zaradi točne postrežbe in priporočena od onih, ki so že potovali.

IZ STAREGA KRAJA bo prišlo po 1. juliju zopet večje število novih priseljencev. Ako želite tudi Vi dobiti kako osebo sem, todaj nam pišite po nadaljna tozadevna pojasnila.

PRI POSILJANJU DENARJA so pred vsem važne tri stvari in sicer: hitrost, cena in varnost. Naša banka Vam nudi vse tri. Poslužite se je torej vselej, kadar pošiljate denar.

Za vsa nadaljna pojasnila se obrnite na

SLOVENSKO BANKO

ZAKRAJŠEK & ČEŠARK

70 — 9th Ave.,

NEW YORK CITY.

ROJAK PAJK JE

V trgovini nad 16 let, na tisoče dolarjev razpošlje blaga po celi Ameriki pa se ni nikdar slišalo da ni vsak dobil pošteno blago. Kdor od nas enkrat kupi, še kupi. Pošilja brezplačne cenike po celi Ameriki za ure, zlatnina, srebrnina, diamante, prstane, dalje prave glasne Columbia gramofone, slovenske in v vseh drugih jezikih gramofonske plošče, zastave, regalije, kape i. t. d.

On je edini pravi zastopnik v Conemaugh, Pa., za Columbia gramofone in plošče.

En sam poskus in prepričali se bodete.

IVAN PAJK, 24 Main St., Conemaugh, Pa.

IMPORTIRANE HARMONIKE

Nove vrste, posebno močne, glasna godba, krasni izdelek.

Te harmonike so narejene iz dobrega materijala, še posebno čipalnice, ki so najboljše vrste in dobrega izdelka.

Dober jez, krasno izdelano, posebno močni, izvrstno dober mali in veseli so obvarovani in okovani z nikljem, trdni glasni kljuki, sunljati zapenci. Harmonika No. 77 s 10 robčastim mehom, 10 kluči, 4 basi—Cena $6.75. Harmonika No. 78 s 10 robčastim mehom, 10 kluči, 2 basa—Cena $4.95. Napišite vaše ime in naslov pravilno, povejte število in ceno, katero harmoniko želite, pošljite z naročilom 50 centov za poštnjetrene stroške in se harmoniko pa plačate potem kadar se vam jo prinese na vaš dom. Zadovoljnost jamčena ali pa vrnemo denar. Pišite še danes.

UNION SALES COMPANY,

Dept. 411 15 So. Desplaines Street, Chicago, Ill.

VSAK PREVIDEN VLAGATELJ VPOŠTEVA PRI NALOŽITVI SVOJEGA DENARJA

SIGURNOST IN DOHODEK

Vložite Vaše prihrane pri nas na

"Special Interest Account"

ker uživate te prednosti v polni meri. SIGURNOST vloge Vam je zajamčena v pokritju z najboljšimi ameriškimi bondi, čisti DOHODEK pa iznaša 4% na leto.

VLOGE SE LAHKO ZAČNEJO S $5.00

GLAVNO ZASTOPSTVO JADRANSKE BANKE

Frank Sakser State Bank

82 Cortlandt Street, New York City